

виховання школярів. *Олімпійський спорт і спорт для всіх* : тези доп. ІХ Міжнар. наук. конгр. Київ: 2005. С. 546.

2. Венський В., Тучак А. Корекція постави учнів молодшого і старшого шкільного віку. Зб. наук. праць: Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. Луцьк : 1999. С.284-288.

3. Воловик Н.І. Навчальний посібник «Сучасні програми оздоровчого фітнесу» для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 48 с.

4. Голубев С.А. Вправи пілатес. *Фізкультура і спорт*. 2008. № 8. С.22-23.

5. Глоба Г. В. Науково-методичні шляхи оптимізації рухової активності оздоровчого спрямування у дітей та підлітків. Зб. наук. праць V Міжнар. наук.-практ. конф. "Фізична культура, спорт та здоров'я нації". Вінниця: 2004. С. 48-52.

6. Остин Д. С., Паффенбаргер Р. С., Ольсен Е. Здоровий образ життя. Київ: Пілатес для вас. Пер. с англ. И.В. Гродель. Мн.: «Попурри», 2006. 320 с. ил. (Серия «Здоровье в любом возрасте»).

7. Федонюк Я.І., Мицкан Б.М., Попель С.Л. та ін. Функціональна анатомія: Підручник для студентів навчальних закладів з фізичного виховання і спорту. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2008. 552с.

**Еднак В.Д., <https://orcid.org/0000-0003-0009-8805>
Васірук М.С., <https://orcid.org/0000-0002-9899-4589>**

ЛЕГКОАТЛЕТИЧНА ГОРДИСТЬ ТНПУ ІМ.В.ГНАТЮКА

Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В.Гнатюка

Анотація. У публікації розкривається місце і роль факультету фізичного виховання ТНПУ у розвитку, становленні та підготовці тренерів, спортсменів-легкоатлетів в Україні. Подано перелік кращих тренерів та спортсменів-легкоатлетів ТНПУ ім.В.Гнатюка за 65-річну історію існування факультету фізичного виховання.

Ключові слова: Легка атлетика, факультет фізичного виховання, тренер, спортсмен.

Annotation. The publication reveals the place and role of the Faculty of Physical Education of TNPU in the development, formation and training of coaches, athletes-athletics in Ukraine. The list of the

best trainers and athletes-athletics of V. Hnatyuk TNPU for the 65-year history of the Faculty of Physical Education is presented.

Keywords: Athletics, faculty of physical education, coach, athlete.

Вступ. Літопис факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка розпочався із 1957 року. 65-річна віддана праця викладачів, їх знання, фаховий досвід, таланти та наполеглива праця вихованців і випускників створили авторитет факультету та примножили славу університету, міста і всієї країни за її межами. За цей період на факультеті фізичного виховання здобули освіту тисячі висококваліфікованих фахівців галузі фізичного виховання і спорту, які працюють у закладах середньої освіти, ЗВО, ДЮСШ, ШВСМ, реабілітаційних центрах та в органах державного управління.

Чільне місце у когорті славетних випускників ТНПУ ім.В.Гнатюка посідають представники королеви спорту – легкої атлетики. За 65-річну історію існування факультету фізичного виховання, серед викладачів та випускників, які спеціалізувались в легкій атлетиці, є 7 заслужених тренерів України, 8 майстрів спорту міжнародного класу та понад 30 майстрів спорту.

Мета роботи – здійснити аналіз досягнень спортсменів-легкоатлетів та тренерів – вихованців та викладачів факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету ім.В.Гнатюка.

Для досягнення поставленої мети нами були розв’язані наступні **завдання**:

- пошук у літературних, інформаційних та періодичних виданнях матеріалів про видатних спортсменів та тренерів з легкої атлетики – вихованців факультету фізичного виховання ТНПУ ім.В.Гнатюка;
- аналіз та систематизація отриманих даних.

Методи дослідження: метод узагальнення даних науково-методичної літератури і офіційних документів, методи соціологічного дослідження.

Результати дослідження. Про високий фаховий рівень тренерів-викладачів та студентів-легкоатлетів, які навчались та працювали у стінах інституту, а згодом університету свідчать їхні здобутки в роботі та на спортивних аренах України та світу. Серед них можна відзначити [1,2]:

- **Балахонова Анжела Анатоліївна** - у 1994 році закінчила факультет фізичного виховання Тернопільського

державного педагогічного інституту. У спорті з 1979 року. Майстер спорту України (біг 100м) із 1993 року, майстер спорту України міжнародного класу з легкої атлетики (стрибки з жердиною) з 1994 року. Учасниця XXVIII літніх Олімпійських ігор в Афінах (2004 рік). Срібна призерка чемпіонату світу (1999 рік), чемпіонка Європи на стадіоні та в закритих приміщеннях (1998 рік), володарка Кубка Європи (1997 рік) та серед молоді (1995 рік), серед клубів (1998 рік), багаторазова чемпіонка України (1996-2001 роки) зі стрибків із жердиною. Рекордсменка світу для закритих приміщень – 4,45 м (1998 рік), тричі оновлювала рекорди Європи на стадіонах – 4,34, 4,35, 4,36 м (1997 рік). Нагороджена орденами «За заслуги» III ст. (1998 рік), «Княгині Ольги» III ст. (1999 рік).

- **Васірук Михайло Степанович** – у 1973 році закінчив факультет фізичного виховання Тернопільського державного педінституту. Кандидат у майстри спорту (100 м). Підготував 1 майстра спорту міжнародного класу, 7 майстрів спорту України. Його вихованка Наталія Шимон у 1993 році стала бронзовим призером чемпіонату Європи серед юніорів. Під його керівництвом починав тренуватись Дмитро Мишка, бронзовий призер чемпіонату Європи серед юніорів 1995 року. Сенік Микита – бронзовий призер Паралімпійських ігор 2008 року (Пекін), переможець та призер чемпіонатів світу з легкої атлетики серед інвалідів. Із 1975 року – тренер з легкої атлетики Тернопільської ДЮСШ «Колос». Президент дитячого спортивного клубу «Кенгуру» (1997-1999 роки). У 1996-1999 роках працював по контракту у легкоатлетичному клубі м.Спліт (Хорватія). Під його керівництвом починала тренуватись срібний призер Олімпійських ігор 2008 року (Пекін), чемпіонка світу зі стрибків у висоту Бланка Власіч. З 2000 року – викладач кафедри легкої атлетики факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету. Тренер вищої категорії. Заслужений тренер України (2007 рік).

- **Вірастюк Роман Ярославович** – випускник факультету фізичного виховання Тернопільського державного університету ім. В.Гнатюка. Український спортсмен, штовхальник ядра. Бронзовий призер Чемпіонату Європи в 1994, чотириразовий срібний призер Кубка Європи (1994, 1995, 1999, 2000), посів шосте місце на Олімпіаді в Атланті (1996). Помер у 2019 р.

- **Грабовенко Надія Йосипівна** - у 1964 році закінчила факультет фізичного виховання Кременецького державного педагогічного інституту. Викладач кафедри спорту та спортивних ігор Кременецького (1964-1969 роки), Тернопільського (1969-1972 роки) державних педагогічних інститутів (1969-1972 роки),

тренер-викладач з легкої атлетики Тернопільського фінансово-економічного інституту (1972-1980 роки), Івано-Франківського інституту нафти і газу (1980-1986 роки), тренер, директор ДЮСШ, СДЮШОР «Гарт» (1987-1997 роки). Заслужений тренер України (1998 рік). Нагороджена срібною медаллю Міжнародної федерації легкої атлетики «За великий внесок у розвиток світової легкої атлетики» (1994 рік).

- **Гоняк Володимир Михайлович** – у 1979 році закінчив факультет фізичного виховання Тернопільського державного педагогічного інституту Заслужений тренер України, відмінник освіти, старший тренер-викладач 1 категорії Старокостянтинівської дитячо-юнацької спортивної школи. Серед його численних вихованців вирізняється Андрій Соколовський – багаторазовий чемпіон України в стрибках у висоту, учасник в Олімпійських ігор в Сідней (2000 р.) та Афінах (2004 р.); срібний призер чемпіонату світу в закритих приміщеннях.

- **Доскоц Марія Іванівна** - у 1988 році закінчила факультет фізичного виховання Тернопільського державного педагогічного інституту. Майстер спорту СРСР (1989 рік), майстер спорту СРСР міжнародного класу (1991 рік). Перша жінка в області, яка пробігла марафонську дистанцію 42 км 195 метрів (1989 рік). Бронзова призерка Всесвітньої універсиади (1991 рік) з марафонського бігу. Переможець Всесоюзних молодіжних ігор (1991 рік).

- **Дрозд Іван Прокопович** - у 1954 році закінчив Львівський державний інститут фізичної культури. Кандидат у майстри спорту з легкої атлетики, плавання та вільної боротьби. Суддя всесоюзної категорії з легкої атлетики. Працював арбітром із легкої атлетики на XXII літніх Олімпійських іграх у Москві. Розпочав свою трудову діяльність у 1960 р. в Кременецькому державному педагогічному інституті. У 1978-1979 роках – переможець конкурсу суддів всесоюзної категорії. Відмінник народної освіти (1987 рік). Помер 3 квітня 2000 року.

- **Дрозд Раїса Григорівна** – закінчила Львівський державний інститут фізичної культури, працювала викладачем кафедри теоретичних основ фізичного виховання ТДПІ, екс-рекордсменка України з естафетного бігу 4 по 100 м (1951р.), суддя Всесоюзної категорії з легкої атлетики (з 1968р.). Була суддею на XXII літніх Олімпійських іграх 1980 року в Москві, Спартакіади народів СРСР, міжнародних матчів СРСР-США, Україна-Румунія, всесоюзної спартакіади школярів та сільських спортивних ігор, кросів на призи газети «Правда», багатьох відомчих турнірів.

- **Зозуля Віра Михайлівна** – у 1992 році закінчила факультет фізичного виховання Тернопільського державного педагогічного інституту. Майстер спорту міжнародного класу (спортивна ходьба) з 1996 року. Учасниця XXVII (Сідней, 2000 рік), XXVIII (Афіни, 2004 рік), XXIX (Пекін, 2008 рік) літніх Олімпійських ігор. Багаторазова чемпіонка та призерка чемпіонатів та володарка кубків України з легкої атлетики (1996-2010 роки). Рекордсменка України із спортивної ходьби 5000 м, 10 та 20 км. Учасниця чемпіонатів світу (2001, 2003, 2005 роки) та Кубків Європи зі спортивної ходьби. Переможець командного кубка Європи (2005 рік), п'яте місце на Гран-Прі Європи (2007 рік) із спортивної ходьби на 20 км. Неодноразово встановлювала рекорди України зі спортивної ходьби (5, 10, 20 км). Працює тренером-викладачем із легкої атлетики.

- **Казмірчук Володимир Гаврилович** - у 1971 році закінчив Донецький технікум фізичної культури, у 1988 році факультет фізичного виховання Тернопільського державного педагогічного інституту. Майстер спорту СРСР (3000 м з/п) з 1972 року. Чемпіон України (1972 рік), 4 місце на Кубку СРСР (1968 рік). У 1973-1989 роках тренер-викладач ДЮСШ «Авангард». З 1989 по 1995 роки тренер-викладач, а з 1995 по 2009 роки директор Тернопільської обласної школи вищої спортивної майстерності. Підготував трьох майстрів спорту міжнародного класу Валерія Вандяка (чемпіон Всесвітньої Універсиади, бронзовий призер Ігор Доброї Волі, дворазовий чемпіон СРСР та багаторазовий чемпіон України з бігу на 3000 м з/п), Ольгу Стефанишину (переможниця та призерка міжнародних змагань з марафонського бігу, дворазова чемпіонка СРСР та рекордсменка світу з бігу 2000 м з/п, багаторазова чемпіонка та призерка України із спортивної ходьби та бігу на 3000 м, 5000 м, 10000 м, напівмарафону та марафонського бігу), Марію Доскач (бронзовий призер Всесвітньої Універсиади, переможець молодіжних ігор СРСР з марафонського бігу), та п'ятьох майстрів спорту. Заслужений тренер України (1990 рік).

- **Мельник Зінаїда Костянтинівна** – у 1961 році закінчила факультет фізичного виховання Кременецького державного педінституту. Майстер спорту СРСР (стрибки у висоту) з 1961 року. Чемпіонка України (1961 рік) та багаторазова призерка першості України з легкої атлетики, неодноразова чемпіонка та призерка чемпіонатів ДСТ «Буревісник», «Спартак» та «Авангард» із стрибків у висоту. Кращий результат – 170 см. Заслужений тренер СРСР із легкої атлетики з 1989 року. Працювала тренером-викладачем із легкої атлетики у спортивному клубі «Метеор» (1961-1971 роки),

СДЮСШОР №3 Дніпропетровська (1971-2000 роки). Підготувала одного заслуженого майстра спорту та двох майстрів спорту. Краща вихованка – донька Інесса Кравець, Олімпійська чемпіонка Атланти, срібний призер олімпіади в Барселоні, чемпіонка та рекордсменка світу з потрійного стрибка

- **Ралло Володимир Євгенович** - у 1981 році закінчив факультет фізичного виховання Тернопільського державного педінституту. У 1974 році став срібним призером Спартакіади школярів СРСР із десятиборства (7154 очки). Майстер спорту СРСР (стрибки у довжину) з 1978 року, кращий результат – 8 м 02 см. Багаторазовий чемпіон України, чемпіон всесоюзного турніру пам'яті В.Санєєва, призер Меморіалу братів Знаменських із легкої атлетики. Входив до складу збірної СРСР на літніх Олімпійських іграх у Москві. Призер міжнародних змагань у Турині (Італія). Учасник чемпіонату Європи (1978 рік). У 1982-1984 роках працював у ФСТ «Колос», у 1984-2002 роках служив в органах МВС України. Переможець чемпіонатів МВС та ФСТ «Динамо» зі службового багатоборства. Помер 20.11.2007 року.

- **Семираз Олег Володимирович** - у 1989 році закінчив факультет фізичного виховання Тернопільського державного педінституту. Перший майстер спорту міжнародного класу з легкої атлетики (стрибки у довжину) серед чоловіків на Тернопільщині (1984 рік). Багаторазовий чемпіон України та призер чемпіонатів СРСР зі стрибків у довжину. Кращий результат – 8,15 см. Заслужений тренер України із легкої атлетики з 1995 року. Підготував 2 майстрів спорту міжнародного класу та 2 майстрів спорту. Працював тренером із загально-фізичної підготовки в тенісному клубі міста Спліт (Хорватія), тренером-викладачем із легкої атлетики СДЮСШОР при Тернопільській академії народного господарства. Помер у 2008 році.

- **Семираз Олена Миколаївна** – у 1990 році закінчила природничий факультет Тернопільського державного педінституту. У 1988 році першою серед жінок Тернопільщини стала майстром спорту СРСР міжнародного класу (стрибки в довжину). Срібний призер Всесвітньої універсіади (1991 рік), бронзовий призер Кубка Європи (1994 рік), фіналіст Гран-прі (1993 рік) у потрійному стрибку. Багаторазова чемпіонка України зі стрибків у довжину та потрійного. Проживає в США.

- **Смечук Ярослав Іванович** – у 1986 році закінчив факультет фізичного виховання Тернопільського державного педінституту. Заслужений тренер України з 1998 року. Підготував 2 майстрів спорту міжнародного класу та 8 майстрів спорту зі спортивної ходьби. Його вихованці неодноразово

ставали переможцями всеукраїнських та міжнародних змагань зі спортивної ходьби, а майстер спорту міжнародного класу В. Зозуля тричі брала участь у Олімпійських іграх (Сідней, Афіни, Пекін).

- **Стребкова Наталія Йосифівна** - у 2017 році закінчила факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету. Майстер спорту України міжнародного класу. Учасниця XXXII літніх Олімпійських Ігор в Токіо (2021). Учасниця чемпіонатів Європи та світу з легкої атлетики та легкоатлетичного кросу серед юніорів та молоді до 23 років. Учасниця Кросу Націй в складі збірної Європи в Единбурзі (2014 рік). Срібний призер Чемпіонату Європи з легкої атлетики серед молоді у бігу на 3000 м з перешкодами (2017 р.). Фіналістка чемпіонату Європи (2018). Фіналістка чемпіонату Європи в приміщенні (2021). Багаторазова чемпіонка України. Учасниця п'ятиох чемпіонатів Європи з кросу. Фіналістка Діамантової ліги (2022). Рекордсменка України серед легкоатлеток у віковій категорії 20-23 роки та серед дорослих у бігу на 3000 м з перешкодами.

- **Стефанишина Ольга Василівна** - у 1983 році закінчила факультет фізичного виховання Тернопільського державного педагогічного інституту. Майстер спорту СРСР (1985 рік), майстер спорту України міжнародного класу (1993 рік). Чемпіонка СРСР з бігу на 2 км з перешкодами (1991 рік), багаторазова чемпіонка України, переможець кубка України з кросу (1995 рік), бронзовий призер чемпіонату України з кросу (1996 рік). Переможець з напівмарафону (Франція 1992 рік), срібний призер Паризького марафону (1992 рік). Рекордсменка світу з бігу на 2000 м з/п в манежі (1991 рік). Тренер-викладач з легкої атлетики Тернопільської обласної ДЮСШ.

- **Шимон Наталія Іванівна** - у 1998 році закінчила факультет фізичного виховання Тернопільського державного педуніверситету. Майстер спорту України (стрибки у висоту) з 1993 року. Кращий результат – 186 см. Чемпіонка Європи 1989 року з легкоатлетичного чотириборства, бронзовий призер чемпіонату Європи з легкої атлетики (стрибки у висоту) серед юніорів (1993 рік), чемпіонка України (1991, 1993). Учасниця чемпіонату СРСР серед школярів (1991 рік). Тренер – М. С. Васірук. Проживає в Тернополі.

Висновок. Представлений список не є повним. Віримо, що досягнення цих людей буде мотивувати молоде покоління легкоатлетів гідно продовжувати спортивні традиції та славу нашого краю, факультету фізичного виховання та Тернопільського національного педагогічного університету

ім.В.Гнатюка. Немає сумніву, що і в подальшому факультет фізичного виховання прославиться новими здобутками, вагомим внеском у розвиток фізичної культури і спорту в Україні.

Список літератури.

1. Єднак В. Д., Степанюк О.І. Розвиток легкої атлетики в Тернопільській області // Міжнародні читання пам'яті професора Богдана Шияна. / Збірник наукових праць.. – 2015. – С. 99-103.

2. Єднак В. Д. Кафедра легкої атлетики у постатях. / Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодні // Матеріали регіонального науково-методичного семінару / За заг.ред. Огністого А.В., Огністої К.М. – Тернопіль: В-во СМТ «ТАЙП», 2019. – С. 44-52

Кійко В.І. <https://orcid.org/0000-0002-6635-2522>

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯФОРМУВАЛЬНОГО І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО КОМПОНЕНТІВ У ЗМІСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Львівський національний університет ім. І. Франка

Анотація. У статті актуалізується проблема нормативного регулювання здоров'яформувального і здоров'язбережувального компонентів змісту дошкільної освіти. Автором проаналізовано зміст концептуальних і спеціальних нормативних документів, дотичних до окреслення змісту освіти у дошкільній сфері. Головні акценти зроблено на відображенні у змісті освітніх нормативних актів основних детермінант реалізації у дошкільному вихованні здоров'яформувального і здоров'язбережувального компонентів.

Ключові слова: дошкільники, дошкільна освіта, здоров'язбереження, здоров'яформування, нормативне забезпечення.

Abstract. The article updates the problem of normative regulation of health-forming and health-preserving components of the content of preschool education. The author analyzed the content of conceptual and special normative documents related to the outline of the content of education in the preschool sphere. The main emphasis is placed on the reflection in the content of educational normative acts of the main determinants of the implementation of health-forming and health-preserving components in preschool education.